

Vrijheid en veiligheid

FRANS HOOGEVEEN

hoofdredacteur

Vrijheid en veiligheid zijn belangrijke thema's in de dementiezorg die echter dikwijls tegenover elkaar staan. Mensen met dementie zijn kwetsbaar en hebben onze bescherming nodig, daarover bestaat geen twijfel. Maar tot hoever moet die bescherming reiken? Een teveel eraan kan ten koste gaan van hun vrijheid en kwaliteit van leven. Wat telt zwaarder? Hoe zorgen we voor een veilige leefomgeving voor mensen met dementie en in hoeverre kunnen zij daarbij zoveel mogelijk vrijheid behouden? Aan deze belangrijke vragen besteedden wij al aandacht in het aprilnummer van *Denkbeeld* en in het voor u liggende nummer staan zij zelfs centraal. Zo breekt *John Ekkerink* van Stichting De Waalboog in Nijmegen een lans voor een dementiezorg die beter aansluit bij de inzichten van deze tijd. Patiënten en familieleden worden mondiger en stellen steeds meer eisen ten aanzien van vrijheid en autonomie, zo betoogt hij. In zijn pleidooi voor 'belevingsgericht werken' in zorginstellingen kiest Ekkerink uiteindelijk voor 'vrijheid boven veiligheid'. *Gerke de Boer* is dat met hem eens. In de rubriek 'In Gesprek' trekt hij van leer tegen de zijns inziens doorgeschoten risicobeheersing in verpleeghuizen. Hij roept ons op ons daartegen te verzetten. Daarbij gaat het volgens De Boer om het maken van afgewogen professionele keuzes die we zelfverzekerd moeten durven verdedigen. 'Dat kan dus betekenen dat je kliekjes opbakt. Ik kan patiënten en familie, dokters en collega's, de inspectie, het ministerie en mijn directeur heel goed uitleggen dat ik lekker eten en gezelligheid bovengeschied vind aan hygi-

'We moeten onze neiging tot algemene risicobeheersing onderdrukken'

Frans Hoogveen is hoofdredacteur van *Denkbeeld*; hij is werkzaam als lector Psychogeriatric aan De Haagse Hogeschool en als psycholoog in de zorg voor mensen met dementie bij Florence in Den Haag.

ene. Maar ook in de zorg voor mensen met dementie die nog thuis wonen vormen vrijheid en veiligheid een dilemma, zo laat *Hugo van Waarde* zien in zijn artikel over onvrijwillige zorg in de thuissituatie. Want niet alleen in zorginstellingen wordt soms te zeer de nadruk gelegd op veiligheid, mantelzorgers doen dat ook. Bij vier van de tien thuiswonende mensen met dementie blijkt er sprake van enige vorm van onvrijwillige zorg, zoals het gedwongen of verborgen toedienen van medicatie of het beperken van de bewegingsvrijheid. Daarbij blijkt er een sterk verband te bestaan tussen overbelasting van mantelzorgers en toepassing van onvrijwillige zorg. 'Wanneer mij het water aan de lippen staat, moet ik iets doen – ook al is het tegen de zin van mijn vader, moeder of partner.'

Noch in verpleeghuizen noch in de thuissituatie maakt men overigens met kwade bedoelingen gebruik van beperkende maatregelen. Eerder liggen factoren als oprechte bezorgdheid en onmacht ten grondslag aan de soms doorgeschoten neiging tot bescherming van mensen met dementie. Bescherming die hun veiligheid weliswaar vergroot, maar tegelijk hun vrijheid te zeer aantast – en daarmee hun kwaliteit van leven.

Wat moet ons uitgangspunt zijn? 'Safety first' of 'vrijheid boven veiligheid'?

Beide standpunten zijn wellicht te stellen, maar één ding is zeker: we moeten onze neiging tot algemene risicobeheersing onderdrukken en in plaats daarvan streven naar een risicoafweging die is afgestemd op de individuele cliënt. Daarnaast is het zaak daarover met elkaar in gesprek te blijven. ♦